

Tác giả: Nguyễn Văn Thủy
sưu tập và biên soạn năm 2000
chỉnh sửa năm 2007

B. Các tài liệu tham khảo

A. Mở đầu:

Bết ¼ng thọc là một trong những môn thể thao khá phổ biến của dân tộc ta, đặc biệt là trong các dịp lễ hội.

Những thế vận động qua các bài tập về chứng minh bết ¼ng thọc đặc biệt sinh động và hấp dẫn đối với người xem và người chơi. Bết ¼ng thọc là một môn thể thao truyền thống, có mối liên hệ gắn bó với đời sống của người dân.

Cần phải giữ gìn và phát huy những nét đẹp của môn thể thao này. Trong quá trình phát triển, cần phải có những biện pháp để bảo tồn và phát huy những nét đẹp của môn thể thao này.

Với các bài tập về bết ¼ng thọc cần phải có những biện pháp để bảo tồn và phát huy những nét đẹp của môn thể thao này.

Nếu các bạn học sinh các trường có thể suy nghĩ và tìm ra những cách thức để bảo tồn và phát huy những nét đẹp của môn thể thao này.

Còn với các bạn vận động viên bết ¼ng thọc cần phải có những biện pháp để bảo tồn và phát huy những nét đẹp của môn thể thao này. Cần phải có những biện pháp để bảo tồn và phát huy những nét đẹp của môn thể thao này.

Trong thực tế, việc dạy và học môn thể thao này cần phải có những biện pháp để bảo tồn và phát huy những nét đẹp của môn thể thao này. Cần phải có những biện pháp để bảo tồn và phát huy những nét đẹp của môn thể thao này.

Chính vì lý do trên nên tác giả đã tham khảo và biên soạn chuyên đề bết ¼ng thọc như sau.

Danh mục của chuyên đề

S.t.t	Nội dung	trang
1.	Phạm vi nghiên cứu	1
2.	Nội dung chuyên đề	2
3.	Các môn thể thao cần lưu ý	3
4.	Các phương pháp chứng minh bài tập ¼ng thọc	4
5.	Phương pháp 1: dùng hình ảnh minh họa	4
6.	Phương pháp 2: dùng biểu đồ để minh họa	6
7.	Phương pháp 3: dùng bết ¼ng thọc quen thuộc	8
8.	Phương pháp 4: dùng tính chất đặc biệt của bài tập	10

9.	Ph–ng ph, p 5: d–ng tYnh chÊtbña tũ sè	12
10.	Ph–ng ph, p 6: d–ng ph–ng ph, p l–m tréi	14
11.	Ph–ng ph, p 7: d–ng b, t ®¼ng th–c tam gi, c	16
12.	Ph–ng ph, p 8: d–ng ®æi biÕn	17
13.	Ph–ng ph, p 9: D–ng tam th–c bÊc hai	18
14.	Ph–ng ph, p 10: D–ng quy n¹p to, n hãc	19
15.	Ph–ng ph, p 11: D–ng ch–ng minh ph¶n ch–ng	21
16.	C, c b–i tÊp n–ng cao	23
17.	–ng d–ng cña bÊt d¼ng th–c	28
18.	D–ng bÊt ®¼ng th–c ®Ó t×m cùc trÞ	29
19.	D–ng bÊt ®¼ng th–c ®Ó: gi¶i ph–ng tr×nh h– ph–ng tr×nh	31
20.	D–ng bÊt ®¼ng th–c ®Ó : gi¶i ph–ng tr×nh nghiÖm nguyªn	33
21.	T–i liÖu tham kh¶o	

B- néi dung

PhÇn 1 : c, c kiÖn th–c cÇn lu ý

- 1- §Þnh nghÜa
- 2- TÝnh chÊt
- 3-Mét sè h»ng bÊt ®¼ng th–c hay d–ng

PhÇn 2:mét sè ph–ng ph, p ch–ng minh bÊt ®¼ng th–c

- 1-Ph–ng ph, p d–ng ®Þnh nghÜa
- 2- Ph–ng ph, p d–ng biÕn ®æi t–ng –ng
- 3- Ph–ng ph, p d–ng bÊt ®¼ng th–c quen thuéc
- 4- Ph–ng ph, p s– d–ng tÝnh chÊt b³/4c cÇu
- 5- Ph–ng ph, p d–ng tÝnh chÊt t– sè
- 6- Ph–ng ph, p l–m tréi
- 7- Ph–ng ph, p d–ng bÊt ®¼ng th–c trong tam gi, c
- 8- Ph–ng ph, p ®æi biÕn sè
- 9- Ph–ng ph, p d–ng tam th–c bÊc hai
- 10- Ph–ng ph, p quy n¹p
- 11- Ph–ng ph, p ph¶n ch–ng

PhÇn 3 :c, c b–i tÊp n–ng cao

PHÇN 4 : –ng d–ng cña bÊt ®¼ng th–c

- 1- D–ng bÊt ®¼ng th–c ®Ó t×m cùc trÞ
- 2-D–ng bÊt ®¼ng th–c ®Ó gi¶i ph–ng tr×nh v– bÊt ph–ng tr×nh
- 3-D–ng bÊt ®¼ng th–c gi¶i ph–ng tr×nh nghiÖm nguyªn

PhÇn I : c, c kiÖn th–c cÇn lu ý

- 1-§ÞnhnghÜa

$$\begin{cases} A \geq B \Leftrightarrow A - B \geq 0 \\ A \leq B \Leftrightarrow A - B \leq 0 \end{cases}$$

2-tính chất

$$\begin{aligned} &+ A > B \Leftrightarrow B < A \\ &+ A > B \vee B > C \Leftrightarrow A > C \\ &+ A > B \Rightarrow A + C > B + C \\ &+ A > B \vee C > D \Rightarrow A + C > B + D \\ &+ A > B \vee C > 0 \Rightarrow A.C > B.C \\ &+ A > B \vee C < 0 \Rightarrow A.C < B.C \\ &+ 0 < A < B \vee 0 < C < D \Rightarrow 0 < A.C < B.D \\ &+ A > B > 0 \Rightarrow A^n > B^n \quad \forall n \\ &+ A > B \Rightarrow A^n > B^n \text{ với } n \text{ lẻ} \\ &+ |A| > |B| \Rightarrow A^n > B^n \text{ với } n \text{ chẵn} \\ &+ m > n > 0 \vee A > 1 \Rightarrow A^m > A^n \\ &+ m > n > 0 \vee 0 < A < 1 \Rightarrow A^m < A^n \\ &+ A < B \vee A.B > 0 \Rightarrow \frac{1}{A} > \frac{1}{B} \end{aligned}$$

3-một số bất đẳng thức

$$\begin{aligned} &+ A^2 \geq 0 \text{ với } \forall A \text{ (đều đúng khi } A = 0 \text{)} \\ &+ A^n \geq 0 \text{ với } \forall A \text{ (đều đúng khi } A = 0 \text{)} \\ &+ |A| \geq 0 \text{ với } \forall A \text{ (đều đúng khi } A = 0 \text{)} \\ &+ -|A| < A = |A| \\ &+ |A + B| \geq |A| + |B| \text{ (đều đúng khi } A.B > 0 \text{)} \\ &+ |A - B| \leq |A| + |B| \text{ (đều đúng khi } A.B < 0 \text{)} \end{aligned}$$

Phần II : một số phép chứng minh bất đẳng thức

Phép toán 1 : định nghĩa

Kiểm tra : để chứng minh $A > B$

Ta chứng minh $A - B > 0$

Lưu ý định nghĩa bất đẳng thức $M^2 \geq 0$ với $\forall M$

Ví dụ 1 $\forall x, y, z$ chứng minh rằng :

$$\begin{aligned} &a) x^2 + y^2 + z^2 \geq xy + yz + zx \\ &b) x^2 + y^2 + z^2 \geq 2xy - 2xz + 2yz \\ &c) x^2 + y^2 + z^2 + 3 \geq 2(x + y + z) \end{aligned}$$

Giải:

a) Ta xét hiệu

$$x^2 + y^2 + z^2 - xy - yz - zx$$

$$= \frac{1}{2} \cdot 2 \cdot (x^2 + y^2 + z^2 - xy - yz - zx)$$

$$= \frac{1}{2} [(x-y)^2 + (x-z)^2 + (y-z)^2] \geq 0 \text{ ® óng vói mãi } x; y; z \in R$$

$\forall x (x-y)^2 \geq 0$ vói $\forall x$; y Dêu b»ng x¶ly ra khi $x=y$

$(x-z)^2 \geq 0$ vói $\forall x$; z Dêu b»ng x¶ly ra khi $x=z$

$(y-z)^2 \geq 0$ vói $\forall z$; y Dêu b»ng x¶ly ra khi $z=y$

$$\forall y x^2 + y^2 + z^2 \geq xy + yz + zx$$

Dêu b»ng x¶ly ra khi $x = y = z$

b) Ta xĐt hiÖu

$$x^2 + y^2 + z^2 - (2xy - 2xz + 2yz)$$

$$= x^2 + y^2 + z^2 - 2xy + 2xz - 2yz$$

$$= (x - y + z)^2 \geq 0 \text{ ® óng vói mãi } x; y; z \in R$$

$$\forall y x^2 + y^2 + z^2 \geq 2xy - 2xz + 2yz \text{ ® óng vói mãi } x; y; z \in R$$

Dêu b»ng x¶ly ra khi $x+y=z$

c) Ta xĐt hiÖu

$$x^2 + y^2 + z^2 + 3 - 2(x + y + z)$$

$$= x^2 - 2x + 1 + y^2 - 2y + 1 + z^2 - 2z + 1$$

$$= (x-1)^2 + (y-1)^2 + (z-1)^2 \geq 0$$

Dêu(=)x¶ly ra khi $x=y=z=1$

VÝ dõ 2: chõng minh r»ng :

a) $\frac{a^2 + b^2}{2} \geq \left(\frac{a+b}{2}\right)^2$;b)

$$\frac{a^2 + b^2 + c^2}{3} \geq \left(\frac{a+b+c}{3}\right)^2$$

c) H·y tæng qu·t bùi to·n

gi¶i

a) Ta xĐt hiÖu $\frac{a^2 + b^2}{2} - \left(\frac{a+b}{2}\right)^2$

$$= \frac{2(a^2 + b^2)}{4} - \frac{a^2 + 2ab + b^2}{4}$$

$$= \frac{1}{4}(2a^2 + 2b^2 - a^2 - b^2 - 2ab)$$

$$= \frac{1}{4}(a - b)^2 \geq 0$$

$$\forall y \frac{a^2 + b^2}{2} \geq \left(\frac{a+b}{2}\right)^2$$

Dêu b»ng x¶ly ra khi $a=b$

b) Ta xĐt hiÖu

$$\frac{a^2 + b^2 + c^2}{3} - \left(\frac{a+b+c}{3}\right)^2$$

$$= \frac{1}{9}[(a-b)^2 + (b-c)^2 + (c-a)^2] \geq 0$$

$$\forall y \frac{a^2 + b^2 + c^2}{3} \geq \left(\frac{a+b+c}{3}\right)^2$$

Dêu b»ng x¶ly ra khi $a = b = c$

c) Tæng qu, t

$$\frac{a_1^2 + a_2^2 + \dots + a_n^2}{n} \geq \left(\frac{a_1 + a_2 + \dots + a_n}{n} \right)^2$$

Tæm l'i c, c b'íc ® Ó chøng minh $A \geq B$ tho ® Þnh nghÜa

B'íc 1: Ta xÐt hiÖu $H = A - B$

B'íc 2: BiÖn ® æi $H = (C+D)^2$ hoÆc $H = (C+D)^2 + \dots + (E+F)^2$

B'íc 3: KÖt luËn $A \geq B$

VÝ dÔ: (chuyªn Nga- Ph, p 98-99)

Chøng minh $\forall m, n, p, q$ ta ® Öu cã

$$m^2 + n^2 + p^2 + q^2 + 1 \geq m(n+p+q+1)$$

Gi¶i:

$$\Leftrightarrow \left(\frac{m^2}{4} - mn + n^2 \right) + \left(\frac{m^2}{4} - mp + p^2 \right) + \left(\frac{m^2}{4} - mq + q^2 \right) + \left(\frac{m^2}{4} - m + 1 \right) \geq 0$$

$$\Leftrightarrow \left(\frac{m}{2} - n \right)^2 + \left(\frac{m}{2} - p \right)^2 + \left(\frac{m}{2} - q \right)^2 + \left(\frac{m}{2} - 1 \right)^2 \geq 0 \text{ (luªn ® óng)}$$

Ðiêu b»ng x¶y ra khi

$$\begin{cases} \frac{m}{2} - n = 0 \\ \frac{m}{2} - p = 0 \\ \frac{m}{2} - q = 0 \\ \frac{m}{2} - 1 = 0 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} n = \frac{m}{2} \\ p = \frac{m}{2} \\ q = \frac{m}{2} \\ m = 2 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} m = 2 \\ n = p = q = 1 \end{cases}$$

Bµi tËp bæ xung

ph¬ng ph, p 2 : D'ing phÐp biÖn ® æi t¬ng ® ¬ng

Lu ý:

Ta biÖn ® æi bÊt ® ¼ng thøc cÇn chøng minh t¬ng ® ¬ng v'í bÊt ® ¼ng thøc ® óng hoÆc bÊt ® ¼ng thøc ® · ® íc chøng minh lµ ® óng.

Chó ý c, c h»ng ® ¼ng thøc sau:

$$(A+B)^2 = A^2 + 2AB + B^2$$

$$(A+B+C)^2 = A^2 + B^2 + C^2 + 2AB + 2AC + 2BC$$

$$(A+B)^3 = A^3 + 3A^2B + 3AB^2 + B^3$$

VÝ dÔ 1:

Cho a, b, c, d, e lµ c, c sè thùc chøng minh r»ng

$$a) a^2 + \frac{b^2}{4} \geq ab$$

$$b) a^2 + b^2 + 1 \geq ab + a + b$$

$$c) a^2 + b^2 + c^2 + d^2 + e^2 \geq a(b+c+d+e)$$

Gi¶i:

$$a) \quad a^2 + \frac{b^2}{4} \geq ab$$

$$\Leftrightarrow 4a^2 + b^2 \geq 4ab \Leftrightarrow 4a^2 - 4a + b^2 \geq 0$$

$$\Leftrightarrow (2a - b)^2 \geq 0 \quad (\text{b\^Et } \frac{1}{4}\text{ng th\^oc n\^uy lu\^n } \frac{1}{4}\text{ng } \frac{1}{4}\text{ng})$$

$$\text{V\^E y } a^2 + \frac{b^2}{4} \geq ab \quad (\text{d\^E u b\^ng x\^l y ra khi } 2a=b)$$

$$b) \quad a^2 + b^2 + 1 \geq ab + a + b$$

$$\Leftrightarrow 2(a^2 + b^2 + 1) \geq 2(ab + a + b)$$

$$\Leftrightarrow a^2 - 2ab + b^2 + a^2 - 2a + 1 + b^2 - 2b + 1 \geq 0$$

$$\Leftrightarrow (a - b)^2 + (a - 1)^2 + (b - 1)^2 \geq 0 \quad \text{B\^Et } \frac{1}{4}\text{ng th\^oc cu\^i } \frac{1}{4}\text{ng } \frac{1}{4}\text{ng.}$$

$$\text{V\^E y } a^2 + b^2 + 1 \geq ab + a + b$$

$$\text{D\^E u b\^ng x\^l y ra khi } a=b=1$$

$$c) \quad a^2 + b^2 + c^2 + d^2 + e^2 \geq a(b + c + d + e)$$

$$\Leftrightarrow 4(a^2 + b^2 + c^2 + d^2 + e^2) \geq 4a(b + c + d + e)$$

$$\Leftrightarrow (a^2 - 4ab + 4b^2) + (a^2 - 4ac + 4c^2) + (a^2 - 4ad + 4d^2) + (a^2 - 4ae + 4e^2) \geq 0$$

$$\Leftrightarrow (a - 2b)^2 + (a - 2c)^2 + (a - 2d)^2 + (a - 2e)^2 \geq 0$$

$$\text{B\^Et } \frac{1}{4}\text{ng th\^oc } \frac{1}{4}\text{ng } \frac{1}{4}\text{ng v\^E y ta c\^a } \frac{1}{4}\text{ng ph\^l i ch\^ong minh}$$

V\^Y d\^o 2:

$$\text{Ch\^ong minh r\^ng: } (a^{10} + b^{10})(a^2 + b^2) \geq (a^8 + b^8)(a^4 + b^4)$$

Gi\^l i:

$$(a^{10} + b^{10})(a^2 + b^2) \geq (a^8 + b^8)(a^4 + b^4) \Leftrightarrow a^{12} + a^{10}b^2 + a^2b^{10} + b^{12} \geq a^{12} + a^8b^4 + a^4b^8 + b^{12}$$

$$\Leftrightarrow a^8b^2(a^2 - b^2) + a^2b^8(b^2 - a^2) \geq 0$$

$$\Leftrightarrow a^2b^2(a^2 - b^2)(a^6 - b^6) \geq 0 \Leftrightarrow a^2b^2(a^2 - b^2)^2(a^4 + a^2b^2 + b^4) \geq 0$$

$$\text{B\^Et } \frac{1}{4}\text{ng th\^oc cu\^i } \frac{1}{4}\text{ng } \frac{1}{4}\text{ng v\^E y ta c\^a } \frac{1}{4}\text{ng ph\^l i ch\^ong minh}$$

V\^Y d\^o 3: cho $x, y = 1$ v\^m x, y

$$\text{Ch\^ong minh } \frac{x^2 + y^2}{x - y} \geq 2\sqrt{2}$$

Gi\^l i:

$$\frac{x^2 + y^2}{x - y} \geq 2\sqrt{2} \quad \forall x, y \text{ n\^a n } x - y > 0 \Rightarrow x^2 + y^2 \geq 2\sqrt{2}(x - y)$$

$$\Rightarrow x^2 + y^2 - 2\sqrt{2}x + 2\sqrt{2}y \geq 0 \Leftrightarrow x^2 + y^2 + 2 - 2\sqrt{2}x + 2\sqrt{2}y - 2 \geq 0$$

$$\Leftrightarrow x^2 + y^2 + (\sqrt{2})^2 - 2\sqrt{2}x + 2\sqrt{2}y - 2xy \geq 0 \quad \forall x, y = 1 \text{ n\^a n } 2x, y = 2$$

$$\Rightarrow (x - y - \sqrt{2})^2 \geq 0 \quad \text{S\^i } \frac{1}{4}\text{ng n\^uy lu\^n lu\^n } \frac{1}{4}\text{ng } \frac{1}{4}\text{ng. V\^E y ta c\^a } \frac{1}{4}\text{ng ph\^l i ch\^ong minh}$$

V\^Y d\^o 4:

$$1) \text{CM: } P(x, y) = 9x^2y^2 + y^2 - 6xy - 2y + 1 \geq 0 \quad \forall x, y \in \mathbb{R}$$

$$2) \text{CM: } \sqrt{a^2 + b^2 + c^2} \leq |a| + |b| + |c| \quad (\text{g\^i i y : b\^x nh ph\^ng 2 v\^o})$$

$$3) \text{cho ba s\^e th\^uc kh\^c kh\^ng x, y, z th\^a m\^n:}$$

$$\begin{cases} x, y, z = 1 \\ \frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} < x + y + z \end{cases}$$

$$\text{Ch\^ong minh r\^ng : c\^a } \frac{1}{4}\text{ng m\^et trong ba s\^e x, y, z l\^n h\^n 1} \\ (\text{\^O thi Lam S\^n 96-97})$$

Gi\^l i:

$$\text{X\^Đ t } (x-1)(y-1)(z-1) = xyz + (xy + yz + zx) + x + y + z - 1$$

$$= (xyz - 1) + (x + y + z) - xyz \left(\frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} \right) = x + y + z - \left(\frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} \right) > 0 \quad (\forall x, \frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} < x + y + z \text{ theo gt})$$

$$\rightarrow 2 \text{ trong 3 s\^e } x-1, y-1, z-1 \text{ c\^m ho\^c c\^l ba s\^e } -1, y-1, z-1 \text{ l\^u d\^ng.}$$

Những trường hợp sau xảy ra thì $x, y, z > 1 \rightarrow x.y.z > 1$ Mặt khác nếu $x.y.z = 1$ thì bước tiếp theo xảy ra trên trục tọa độ cả 3 điểm 1 trong ba sẽ x, y, z sẽ lớn hơn 1

Phân công phần 3: định bất đẳng thức quen thuộc

A/ một số bất đẳng thức hay dùng

1) Các bất đẳng thức phổ:

a) $x^2 + y^2 \geq 2xy$

b) $x^2 + y^2 \geq |xy|$ đúng (=) khi $x = y = 0$

c) $(x+y)^2 \geq 4xy$

d) $\frac{a}{b} + \frac{b}{a} \geq 2$

2) Bất đẳng thức C« say: $\frac{a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n}{n} \geq \sqrt[n]{a_1 a_2 a_3 \dots a_n}$ Ví $a_i > 0$

3) Bất đẳng thức Bunhiacopski

$$\left(\sum_{i=1}^n a_i^2 \right) \left(\sum_{i=1}^n b_i^2 \right) \geq \left(\sum_{i=1}^n a_i b_i \right)^2$$

4) Bất đẳng thức Trä- b-sĐp:

Nếu $\begin{cases} a \leq b \leq c \\ A \leq B \leq C \end{cases} \Rightarrow \frac{aA+bB+cC}{3} \geq \frac{a+b+c}{3} \cdot \frac{A+B+C}{3}$

Nếu $\begin{cases} a \leq b \leq c \\ A \geq B \geq C \end{cases} \Rightarrow \frac{aA+bB+cC}{3} \leq \frac{a+b+c}{3} \cdot \frac{A+B+C}{3}$

Điều kiện xảy ra khi $\begin{cases} a = b = c \\ A = B = C \end{cases}$

b/ c, c vÝ dđ

vÝ dđ 1 Cho a, b, c là các số khác 0 chứng minh rằng $(a+b)(b+c)(c+a) \geq 8abc$

Giải:

Cách 1: Dùng bất đẳng thức phổ: $(x+y)^2 \geq 4xy$

Ta có $(a+b)^2 \geq 4ab$; $(b+c)^2 \geq 4bc$; $(c+a)^2 \geq 4ac$

$\Rightarrow (a+b)^2 (b+c)^2 (c+a)^2 \geq 64a^2 b^2 c^2 = (8abc)^2$

$\Rightarrow (a+b)(b+c)(c+a) \geq 8abc$

Điều "=" xảy ra khi $a = b = c$

vÝ dđ 2 (từ giải): 1) Cho $a, b, c > 0$ và $a+b+c=1$ CMR: $\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c} \geq 9$ (403-1001)

2) Cho $x, y, z > 0$ và $x+y+z=1$ CMR: $x+2y+z \geq 4(1-x)(1-y)(1-z)$

3) Cho $a > 0, b > 0, c > 0$

CMR: $\frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} \geq \frac{3}{2}$

4) Cho $x \geq 0, y \geq 0$ thỏa mãn $2\sqrt{x} - \sqrt{y} = 1$;CMR: $x+y \geq \frac{1}{5}$

vÝ dđ 3: Cho $a > b > c > 0$ và $a^2 + b^2 + c^2 = 1$ chứng minh rằng

$$\frac{a^3}{b+c} + \frac{b^3}{a+c} + \frac{c^3}{a+b} \geq \frac{1}{2}$$

Giải:

$$\text{Do } a, b, c \text{ là số thực dương, giả sử } a \geq b \geq c \Rightarrow \begin{cases} a^2 \geq b^2 \geq c^2 \\ \frac{a}{b+c} \geq \frac{b}{a+c} \geq \frac{c}{a+b} \end{cases}$$

Sử dụng BĐT Trãi - b-SĐP ta có

$$a^2 \cdot \frac{a}{b+c} + b^2 \cdot \frac{b}{a+c} + c^2 \cdot \frac{c}{a+b} \geq \frac{a^2 + b^2 + c^2}{3} \left(\frac{a}{b+c} + \frac{b}{a+c} + \frac{c}{a+b} \right) = \frac{1}{3} \cdot \frac{3}{2} = \frac{1}{2}$$

$$\text{Vậy } \frac{a^3}{b+c} + \frac{b^3}{a+c} + \frac{c^3}{a+b} \geq \frac{1}{2} \quad \text{Đều bằng xảy ra khi } a=b=c=\frac{1}{\sqrt{3}}$$

Ví dụ 4:

Cho $a, b, c, d > 0$ và $abcd = 1$. Chứng minh rằng:

$$a^2 + b^2 + c^2 + d^2 + a(b+c) + b(c+d) + d(c+a) \geq 10$$

Giải:

$$\text{Ta có } \begin{aligned} a^2 + b^2 &\geq 2ab \\ c^2 + d^2 &\geq 2cd \end{aligned}$$

$$\text{Do } abcd = 1 \text{ nên } cd = \frac{1}{ab} \quad \left(\text{dùng } x + \frac{1}{x} \geq \frac{1}{2} \right)$$

$$\text{Ta có } a^2 + b^2 + c^2 \geq 2(ab + cd) = 2\left(ab + \frac{1}{ab}\right) \geq 4 \quad (1)$$

$$\text{Mặt khác: } a(b+c) + b(c+d) + d(c+a)$$

$$= (ab+cd) + (ac+bd) + (bc+ad)$$

$$= \left(ab + \frac{1}{ab}\right) + \left(ac + \frac{1}{ac}\right) + \left(bc + \frac{1}{bc}\right) \geq 2 + 2 + 2$$

$$\text{Vậy } a^2 + b^2 + c^2 + d^2 + a(b+c) + b(c+d) + d(c+a) \geq 10$$

Ví dụ 5: Cho 4 số a, b, c, d bất kỳ chứng minh rằng:

$$\sqrt{(a+c)^2 + (b+d)^2} \leq \sqrt{a^2 + b^2} + \sqrt{c^2 + d^2}$$

Giải: Dùng bất đẳng thức Bunhiacopski

$$\text{ta có } ac + bd \leq \sqrt{a^2 + b^2} \cdot \sqrt{c^2 + d^2}$$

$$\text{mà } (a+c)^2 + (b+d)^2 = a^2 + b^2 + 2(ac+bd) + c^2 + d^2$$

$$\leq (a^2 + b^2) + 2\sqrt{a^2 + b^2} \cdot \sqrt{c^2 + d^2} + c^2 + d^2$$

$$\Rightarrow \sqrt{(a+c)^2 + (b+d)^2} \leq \sqrt{a^2 + b^2} + \sqrt{c^2 + d^2}$$

Ví dụ 6: Chứng minh rằng

$$a^2 + b^2 + c^2 \geq ab + bc + ac$$

Giải: Dùng bất đẳng thức Bunhiacopski

Cách 1: Xét cặp số $(1, 1, 1)$ và (a, b, c) ta có

$$(1^2 + 1^2 + 1^2)(a^2 + b^2 + c^2) \geq (1 \cdot a + 1 \cdot b + 1 \cdot c)^2$$

$$\Rightarrow 3(a^2 + b^2 + c^2) \geq a^2 + b^2 + c^2 + 2(ab + bc + ac)$$

$$\Rightarrow a^2 + b^2 + c^2 \geq ab + bc + ac \quad \text{Điều phải chứng minh. Đều bằng xảy ra khi } a=b=c$$

Phân hoạch 4: Số đồng tính chặt $b^3/4c$ của

Lưu ý: $A > B$ và $b > c$ thì $A > c$

$$0 < x < 1 \text{ thì } x^2 < x$$

Ví dụ 1:

Cho $a, b, c, d > 0$ thỏa mãn $a > c+d, b > c+d$

Chøng minh r»ng $ab > ad+bc$

Gi¶i:

$$\begin{aligned} \text{Tac} \quad & \begin{cases} a > c+d \\ b > c+d \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} a-c > d > 0 \\ b-d > c > 0 \end{cases} \\ \Rightarrow & (a-c)(b-d) > cd \\ \Leftrightarrow & ab-ad-bc+cd > cd \\ \Leftrightarrow & ab > ad+bc \quad (\text{iu ph¶i chøng minh}) \end{aligned}$$

vÝ d 2:

Cho $a, b, c > 0$ tha mn $a^2 + b^2 + c^2 = \frac{5}{3}$

Chøng minh $\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c} < \frac{1}{abc}$

Gi¶i:

Ta c : $(a+b-c)^2 = a^2 + b^2 + c^2 + 2(ab - ac - bc) > 0$

$$\Rightarrow ac+bc-ab < \frac{1}{2}(a^2+b^2+c^2)$$

$$\Rightarrow ac+bc-ab \leq \frac{5}{6} < 1 \quad \text{Chia hai v cho } abc > 0 \quad \text{ta có} \quad \frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c} < \frac{1}{abc}$$

vÝ d 3

Cho $0 < a, b, c, d < 1$ Chøng minh r»ng $(1-a).(1-b)(1-c).(1-d) > 1-a-b-c-d$

Gi¶i:

Ta c $(1-a).(1-b) = 1-a-b+ab$

Do $a > 0, b > 0$ nên $ab > 0$

$$\Rightarrow (1-a).(1-b) > 1-a-b \quad (1)$$

Do $c < 1$ nn $1-c > 0$ ta có

$$\Rightarrow (1-a).(1-b)(1-c) > 1-a-b-c$$

$$\begin{aligned} \Rightarrow (1-a).(1-b)(1-c).(1-d) &> (1-a-b-c)(1-d) \\ &= 1-a-b-c-d+ad+bd+cd \end{aligned}$$

$$\Rightarrow (1-a).(1-b)(1-c).(1-d) > 1-a-b-c-d$$

(iu ph¶i chøng minh)

vÝ d 4

1- Cho $0 < a, b, c < 1$. Chøng minh r»ng

$$2a^3 + 2b^3 + 2c^3 < 3 + a^2b + b^2c + c^2a$$

Gi¶i :

Do $a < 1 \Rightarrow a^2 < 1$ v

Ta c $(1-a^2)(1-b) < 0 \Rightarrow 1-b-a^2+a^2b > 0$

$$\Rightarrow 1+a^2b^2 > a^2 + b$$

$$\text{m } 0 < a, b < 1 \Rightarrow a^2 > a^3, b^2 > b^3$$

$$\text{T (1) v (2) } \Rightarrow 1+a^2b^2 > a^3+b^3$$

$$\text{Vy } a^3+b^3 < 1+a^2b^2$$

$$\text{Tng t } b^3+c^3 \leq 1+b^2c$$

$$c^3+a^3 \leq 1+c^2a$$

Cng c bt ng thc ta c :

$$2a^3 + 2b^3 + 2c^3 \leq 3 + a^2b + b^2c + c^2a$$

b) Chøng minh r»ng : Nu $a^2 + b^2 = c^2 + d^2 = 1998$ th $|ac+bd| = 1998$

(Chuyn Anh -98 - 99)

Gi¶i:

$$\text{Ta cã } (ac + bd)^2 + (ad - bc)^2 = a^2c^2 + b^2d^2 + 2abcd + a^2d^2 + b^2c^2 - 2abcd = \\ = a^2(c^2 + d^2) + b^2(c^2 + d^2) = (c^2 + d^2)(a^2 + b^2) = 1998^2$$

$$\text{rá rựng } (ac + bd)^2 \leq (ac + bd)^2 + (ad - bc)^2 = 1998^2$$

$$\Rightarrow |ac + bd| \leq 1998$$

2-Bài tập: 1, Cho các số thực : $a_1; a_2; a_3 \dots; a_{2003}$ thỏa mãn : $a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_{2003} = 1$

$$\text{c chứng minh rằng : } a_1^2 + a_2^2 + a_3^2 + \dots + a_{2003}^2 \geq \frac{1}{2003} \quad (\text{Ô thi vào chuyên nga})$$

ph, p 2003- 2004 Thanh hã)

2, Cho $a; b; c \geq 0$ thỏa mãn : $a + b + c = 1$ (?)

$$\text{Chứng minh rằng: } \left(\frac{1}{a} - 1\right) \cdot \left(\frac{1}{b} - 1\right) \cdot \left(\frac{1}{c} - 1\right) \geq 8$$

Ph- ng ph, p 5: đ- ng t- ng ch- ã t- ã

Ki- ã th- c

1) Cho a, b, c l- m- c, c s- ã đ- ng th- x

$$a - \text{N- u } \frac{a}{b} > 1 \text{ th- x } \frac{a}{b} > \frac{a+c}{b+c}$$

$$b - \text{N- u } \frac{a}{b} < 1 \text{ th- x } \frac{a}{b} < \frac{a+c}{b+c}$$

2) N- u $b, d > 0$ th- x t- ã

$$\frac{a}{b} < \frac{c}{d} \Rightarrow \frac{a}{b} < \frac{a+c}{b+d} < \frac{c}{d}$$

v- ã d- 1 :

Cho $a, b, c, d > 0$.Ch- ng minh r- ng

$$1 < \frac{a}{a+b+c} + \frac{b}{b+c+d} + \frac{c}{c+d+a} + \frac{d}{d+a+b} < 2$$

Gi- i :

Theo tính chất của TØ IÖ thøc ta cã

$$\frac{a}{a+b+c} < 1 \Rightarrow \frac{a}{a+b+c} < \frac{a+d}{a+b+c+d} \quad (1)$$

Mặt khác :

$$\frac{a}{a+b+c} > \frac{a}{a+b+c+d} \quad (2)$$

Tổ (1) và (2) ta cã

$$\frac{a}{a+b+c+d} < \frac{a}{a+b+c} < \frac{a+d}{a+b+c+d} \quad (3)$$

Tương tự ta cã

$$\frac{b}{a+b+c+d} < \frac{b}{b+c+d} < \frac{b+a}{a+b+c+d} \quad (4)$$

$$\frac{c}{a+b+c+d} < \frac{c}{c+d+a} < \frac{b+c}{a+b+c+d} \quad (5)$$

$$\frac{d}{a+b+c+d} < \frac{d}{d+a+b} < \frac{d+c}{a+b+c+d} \quad (6)$$

Cộng vế với vế của (3); (4); (5); (6) ta cã

$$1 < \frac{a}{a+b+c} + \frac{b}{b+c+d} + \frac{c}{c+d+a} + \frac{d}{d+a+b} < 2 \quad \text{Điều phải chứng minh}$$

VÝ DÙ 2 :

Cho: $\frac{a}{b} < \frac{c}{d}$ và $b, d > 0$. Chứng minh rằng $\frac{a}{b} < \frac{ab+cd}{b^2+d^2} < \frac{c}{d}$

Giải: Tổ $\frac{a}{b} < \frac{c}{d} \Rightarrow \frac{ab}{b^2} < \frac{cd}{d^2} \Rightarrow \frac{ab}{b^2} < \frac{ab+cd}{b^2+d^2} < \frac{cd}{d^2} = \frac{c}{d}$

Vậy $\frac{a}{b} < \frac{ab+cd}{b^2+d^2} < \frac{c}{d}$ Điều phải chứng minh

VÝ DÙ 3 : Cho $a; b; c; d$ là số nguyên dương thỏa mãn : $a+b = c+d = 1000$

tìm giá trị lớn nhất của $\frac{a}{c} + \frac{b}{d}$

Giải: Khi một tính tăng qu, ta giải sô : $\frac{a}{c} \leq \frac{b}{d}$ Tổ : $\frac{a}{c} \leq \frac{b}{d} \Rightarrow \frac{a}{c} \leq \frac{a+b}{c+d} \leq \frac{b}{d}$

$$\frac{a}{c} \leq 1 \quad \text{vì } a+b = c+d$$

a, Nếu : $b \leq 998$ thì $\frac{b}{d} \leq 998 \Rightarrow \frac{a}{c} + \frac{b}{d} \leq 999$

b, Nếu : $b=998$ thì $a=1 \Rightarrow \frac{a}{c} + \frac{b}{d} = \frac{1}{c} + \frac{998}{d}$ sẽ giá trị lớn nhất khi $d=1$; $c=999$

Vậy giá trị lớn nhất của $\frac{a}{c} + \frac{b}{d} = 999 + \frac{1}{999}$ khi $a=d=1$; $c=b=999$

Ph- $\neg$ ng ph, $\subscript{p}$ 6: Ph- $\neg$ ng ph, $\subscript{p}$ l $\subscript{um}$ tréi

Lu ý:

Dĩng c, $\subscript{c}$ t $\subscript{y}$ nh bÊt ® $\frac{1}{4}$ ng thøc ®Ó ®a mét vÕ c $\subscript{n}$ a bÊt ® $\frac{1}{4}$ ng thøc vÒ d $\subscript{1}$ ng t $\subscript{y}$ nh ®íc tæng h÷u h $\subscript{1}$ n hoÆc t $\subscript{y}$ ch h÷u h $\subscript{1}$ n.

(*) Ph- $\neg$ ng ph, $\subscript{p}$ chung ®Ó t $\subscript{y}$ nh tæng h÷u h $\subscript{1}$ n :

$$S = u_1 + u_2 + \dots + u_n$$

Ta cè g $\frac{3}{4}$ ng biÕn ®æi sè h $\subscript{1}$ ng tæng qu,t u_k vÒ hiÕu c $\subscript{n}$ a hai sè h $\subscript{1}$ ng liê $\subscript{n}$ tiÕp nhau:

$$u_k = a_k - a_{k+1}$$

Khi ®ã :

$$S = (a_1 - a_2) + (a_2 - a_3) + \dots + (a_n - a_{n+1}) = a_1 - a_{n+1}$$

(*) Ph- $\neg$ ng ph, $\subscript{p}$ chung vÒ t $\subscript{y}$ nh t $\subscript{y}$ ch h÷u h $\subscript{1}$ n

$$P = u_1 u_2 \dots u_n$$

BiÕn ®æi c, $\subscript{c}$ sè h $\subscript{1}$ ng u_k vÒ th- $\neg$ ng c $\subscript{n}$ a hai sè h $\subscript{1}$ ng liê $\subscript{n}$ tiÕp nhau:

$$u_k = \frac{a_k}{a_{k+1}}$$

$$\text{Khi ®ã } P = \frac{a_1}{a_2} \cdot \frac{a_2}{a_3} \cdot \dots \cdot \frac{a_n}{a_{n+1}} = \frac{a_1}{a_{n+1}}$$

VÝ dô 1 :

Víi m $\subscript{i}$ sè tù nhiê $\subscript{n}$ $n > 1$ chøng minh r»ng

$$\frac{1}{2} < \frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{n+n} < \frac{3}{4}$$

Gi $\subscript{1}$ i:

$$\text{Ta cã } \frac{1}{n+k} > \frac{1}{n+n} = \frac{1}{2n} \quad \text{víi } k = 1, 2, 3, \dots, n-1$$

Do ®ã:

$$\frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{2n} > \frac{1}{2n} + \dots + \frac{1}{2n} = \frac{n}{2n} = \frac{1}{2}$$

VÝ dồ 2 :

Chøng minh r»ng:

$$1 + \frac{1}{\sqrt{2}} + \frac{1}{\sqrt{3}} + \dots + \frac{1}{\sqrt{n}} > 2(\sqrt{n+1} - 1) \quad \text{Vớ } n \text{ lụ sè nguyªn}$$

Gi¶i :

Ta cã $\frac{1}{\sqrt{k}} = \frac{2}{2\sqrt{k}} > \frac{2}{\sqrt{k} + \sqrt{k+1}} = 2(\sqrt{k+1} - \sqrt{k})$

Khi cho k ch¹y tõ 1 ® Õn n ta cã

$$1 > 2(\sqrt{2} - 1)$$

$$\frac{1}{\sqrt{2}} > 2(\sqrt{3} - \sqrt{2})$$

.....

$$\frac{1}{\sqrt{n}} > 2(\sqrt{n+1} - \sqrt{n})$$

Céng tổng vÕ c, c bÊt ®¼ng thøc trªn ta cã

$$1 + \frac{1}{\sqrt{2}} + \frac{1}{\sqrt{3}} + \dots + \frac{1}{\sqrt{n}} > 2(\sqrt{n+1} - 1)$$

VÝ dồ 3 :

Chøng minh r»ng $\sum_{k=1}^n \frac{1}{k^2} < 2 \quad \forall n \in \mathbb{Z}$

Gi¶i:

Ta cã $\frac{1}{k^2} < \frac{1}{k(k-1)} = \frac{1}{k-1} - \frac{1}{k}$

Cho k ch¹y tõ 2 ® Õn n ta cã

$$\frac{1}{2^2} < 1 - \frac{1}{2}$$

$$\frac{1}{3^2} < \frac{1}{2} - \frac{1}{3}$$

.....

$$\frac{1}{n^2} < \frac{1}{n-1} - \frac{1}{n}$$

$$\Rightarrow \frac{1}{2^2} + \frac{1}{3^2} + \dots + \frac{1}{n^2} < 1$$

VËy $\sum_{k=1}^n \frac{1}{k^2} < 2$

Phương pháp 7:

Dùng bất đẳng thức trong tam giác

Lưu ý: Nếu a, b, c là độ dài ba cạnh của tam giác thì $a, b, c > 0$

Và $|b-c| < a < b+c$; $|a-c| < b < a+c$; $|a-b| < c < b+a$

Ví dụ 1: Cho a, b, c là độ dài ba cạnh của tam giác chứng minh rằng

a, $a^2 + b^2 + c^2 < 2(ab + bc + ac)$

b, $abc > (a+b-c)(b+c-a)(c+a-b)$

Giải

a) Với a, b, c là độ dài ba cạnh của tam giác ta có

$$\begin{cases} 0 < a < b+c \\ 0 < b < a+c \\ 0 < c < a+b \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} a^2 < a(b+c) \\ b^2 < b(a+c) \\ c^2 < c(a+b) \end{cases}$$

Cộng tổng vế trái bất đẳng thức trên ta có

$$a^2 + b^2 + c^2 < 2(ab + bc + ac)$$

b) Ta có $a > |b-c| \Rightarrow a^2 > a^2 - (b-c)^2 > 0$

$$b > |a-c| \Rightarrow b^2 > b^2 - (c-a)^2 > 0$$

$$c > |a-b| \Rightarrow c^2 > c^2 - (a-b)^2 > 0$$

Nhân vế trái bất đẳng thức ta có

$$\Rightarrow a^2 b^2 c^2 > [a^2 - (b-c)^2][b^2 - (c-a)^2][c^2 - (a-b)^2]$$

$$\Rightarrow a^2 b^2 c^2 > (a+b-c)^2 (b+c-a)^2 (c+a-b)^2$$

$$\Rightarrow abc > (a+b-c)(b+c-a)(c+a-b)$$

Ví dụ 2: (404 - 1001)

1) Cho a, b, c là chiều dài ba cạnh của tam giác

Chứng minh rằng $ab + bc + ca < a^2 + b^2 + c^2 < 2(ab + bc + ca)$

2) Cho a, b, c là chiều dài ba cạnh của tam giác cả chu vi bằng 2

Chứng minh rằng $a^2 + b^2 + c^2 + 2abc < 2$

Phương pháp 8: Đặt biến số

VÍ dụ1:

Cho $a, b, c > 0$ Chứng minh rằng $\frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} \geq \frac{3}{2}$ (1)

Giải:

Đặt $x = b+c$; $y = c+a$; $z = a+b$ ta có $a = \frac{y+z-x}{2}$; $b = \frac{z+x-y}{2}$; $c = \frac{x+y-z}{2}$

$$\text{ta có (1)} \Leftrightarrow \frac{y+z-x}{2x} + \frac{z+x-y}{2y} + \frac{x+y-z}{2z} \geq \frac{3}{2}$$

$$\Leftrightarrow \frac{y}{x} + \frac{z}{x} - 1 + \frac{x}{y} + \frac{z}{y} - 1 + \frac{x}{z} + \frac{y}{z} - 1 \geq 3$$

$$\Leftrightarrow \left(\frac{y}{x} + \frac{x}{y} \right) + \left(\frac{z}{x} + \frac{x}{z} \right) + \left(\frac{z}{y} + \frac{y}{z} \right) \geq 6$$

Bởi vì theo bất đẳng thức Cauchy ta có $\left(\frac{y}{x} + \frac{x}{y} \right) \geq 2$; $\left(\frac{z}{x} + \frac{x}{z} \right) \geq 2$; $\left(\frac{z}{y} + \frac{y}{z} \right) \geq 2$ nên ta có điều phải chứng minh

VÍ dụ2:

Cho $a, b, c > 0$ và $a+b+c < 1$

Chứng minh rằng

$$\frac{1}{a^2+2bc} + \frac{1}{b^2+2ac} + \frac{1}{c^2+2ab} \geq 9 \quad (1)$$

Giải:

Đặt $x = a^2+2bc$; $y = b^2+2ac$; $z = c^2+2ab$

Ta có $x+y+z = (a+b+c)^2 < 1$

$$(1) \Leftrightarrow \frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} \geq 9 \quad \text{Với } x+y+z < 1 \text{ và } x, y, z > 0$$

Theo bất đẳng thức Cauchy ta có

$$x+y+z \geq 3\sqrt[3]{xyz}$$

$$\frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} \geq 3 \cdot \sqrt[3]{\frac{1}{xyz}}$$

$$\Rightarrow (x+y+z) \left(\frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} \right) \geq 9$$

Mà $x+y+z < 1$

$$\text{Vậy } \frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} \geq 9 \quad (\text{pcm})$$

VÍ dụ3:

Cho $x \geq 0$, $y \geq 0$ thỏa mãn $2\sqrt{x} - \sqrt{y} = 1$ CMR $x + y \geq \frac{1}{5}$

Gợi ý:

Đặt $\sqrt{x} = u$, $\sqrt{y} = v \Rightarrow 2u - v = 1$ và $S = x + y = u^2 + v^2 \Rightarrow v = 2u - 1$ thay vào tính S min

Bài tập

1) Cho $a > 0$, $b > 0$, $c > 0$ CMR: $\frac{25a}{b+c} + \frac{16b}{c+a} + \frac{c}{a+b} > 8$

2)engel qu, t m, n, p, q, a, b > 0

CMR

$$\frac{ma}{b+c} + \frac{nb}{c+a} + \frac{pc}{a+b} \geq \frac{1}{2}(\sqrt{m} + \sqrt{n} + \sqrt{p})^2 - (m+n+p)$$

dĩng tam thøc bỄc hai

Cho tam thức bậc hai $f(x) = ax^2 + bx + c$

$$\forall x \in R$$

$$\forall x \neq -\frac{b}{a}$$

$$\forall x < x_1 \quad \exists c \quad x > x_2 \quad (x_2 > x_1)$$

víi $x_1 < x < x_2$

Chøng minh r»ng

(1)

Ta cã (1) $\Leftrightarrow x^2 - 2x(2y - 1) + 5y^2 - 6y + 3 > 0$

$$= 4y^2 - 4y + 1 - 5y^2 + 6y - 3$$

$$= -(y - 1)^2 - 1 < 0$$

$\forall y \quad f(x,y) > 0 \quad \text{v\u00ed m\u00e1i } x, y$

Chøng minh r»ng

$$f(x, y) = x^2 y^4 + 2(x^2 + 2)y^2 + 4xy + x^2 > 4xy^3$$

BÊt ® ¼ng thøc cÇn chøng minh t¬ng ®¬ng vói

$$\Leftrightarrow (y^2 + 1)^2 \cdot x^2 + 4y(1 - y)^2 x + 4y^2 > 0$$

Ta cã $\Delta' = 4y^2(1 - y^2)^2 - 4y^2(y^2 + 1)^2 = -16y^2 < 0$

$$\forall x \ a = (y^2 + 1)^2 > 0 \quad \forall \ddot{E}y \ f(x, y) > 0 \quad (\textcircled{R} \text{pcm})$$

KiÕn thøc:

Số chứng minh bất đẳng thức (1) đúng với $n > n_0$ ta thực hiện các bước sau :

1 - Kiểm tra bất đẳng thức đúng với $n = n_0$

2 - Giả sử BĐT đúng với $n = k$ (thay $n = k$ vào BĐT cần chứng minh để giải luận giả thiết quy nạp)

3 - Ta chứng minh bất đẳng thức đúng với $n = k + 1$ (thay $n = k + 1$ vào BĐT cần chứng minh rồi biến đổi để được giả thiết quy nạp)

4 - Kết luận BĐT đúng với mọi $n > n_0$

VÝ DỤ 1:

Chứng minh rằng

$$\frac{1}{1^2} + \frac{1}{2^2} + \dots + \frac{1}{n^2} < 2 - \frac{1}{n} \quad \forall n \in \mathbb{N}; n > 1 \quad (1)$$

Giải:

Với $n = 2$ ta cần $1 + \frac{1}{4} < 2 - \frac{1}{2}$ (đúng)

Về BĐT (1) đúng với $n = 2$

Giả sử BĐT (1) đúng với $n = k$ ta phải chứng minh

BĐT (1) đúng với $n = k + 1$

Thật vậy khi $n = k + 1$ thì

$$(1) \Leftrightarrow \frac{1}{1^2} + \frac{1}{2^2} + \dots + \frac{1}{k^2} + \frac{1}{(k+1)^2} < 2 - \frac{1}{k+1}$$

Theo giả thiết quy nạp

$$\Leftrightarrow \frac{1}{1^2} + \frac{1}{2^2} + \dots + \frac{1}{k^2} + \frac{1}{(k+1)^2} < 2 - \frac{1}{k} + \frac{1}{(k+1)^2} < 2 - \frac{1}{k+1}$$

$$\Leftrightarrow \frac{1}{1^2} + \dots + \frac{1}{(k+1)^2} < \frac{1}{k+1} + \frac{1}{(k+1)^2} < \frac{1}{k}$$

$$\Leftrightarrow \frac{k+1+1}{(k+1)^2} < \frac{1}{k} \Leftrightarrow k(k+2) < (k+1)^2 \Leftrightarrow k^2+2k < k^2+2k+1 \quad \text{Điều này đúng. Về bất đẳng thức}$$

thức (1) để chứng minh

VÝ DỤ 2: Cho $n \in \mathbb{N}$ và $a+b > 0$

$$\text{Chứng minh rằng } \left(\frac{a+b}{2} \right)^n \leq \frac{a^n + b^n}{2} \quad (1)$$

Giải:

Ta thấy BĐT (1) đúng với $n=1$

Giả sử BĐT (1) đúng với $n=k$ ta phải chứng minh BĐT đúng với $n=k+1$

Thật vậy với $n = k+1$ ta cần

$$(1) \Leftrightarrow \left(\frac{a+b}{2} \right)^{k+1} \leq \frac{a^{k+1} + b^{k+1}}{2}$$
$$\Leftrightarrow \left(\frac{a+b}{2} \right)^k \cdot \frac{a+b}{2} \leq \frac{a^{k+1} + b^{k+1}}{2} \quad (2)$$

$$\Leftrightarrow \text{Võ trái (2)} \leq \frac{a^k + b^k}{2} \cdot \frac{a+b}{2} = \frac{a^{k+1} + ab^k + a^k b + b^{k+1}}{4} \leq \frac{a^{k+1} + b^{k+1}}{2}$$

$$\Leftrightarrow \frac{a^{k+1} + b^{k+1}}{2} - \frac{a^{k+1} + ab^k + a^k b + b^{k+1}}{4} \geq 0$$

$$\Leftrightarrow (a^k - b^k)(a - b) \geq 0 \quad (3)$$

Ta chứng minh (3)

(+) Giả sử $a \geq b$ và giả thiết cho $a \geq -b \Leftrightarrow a \geq |b|$

$$\Leftrightarrow a^k \geq |b|^k \geq b^k \Rightarrow (a^k - b^k)(a - b) \geq 0$$

(+) Giả sử $a < b$ và theo giả thiết $-a < b \Leftrightarrow |a| < b^k \Leftrightarrow a^k < b^k \Leftrightarrow (a^k - b^k)(a - b) \geq 0$
Vậy B&T (3) luôn đúng ta cần (đpcm)

Phương pháp 11: Chứng minh phản chứng

Lưu ý:

1) Giả sử phản chứng minh bất đẳng thức nào đó đúng, ta hãy giả sử bất đẳng thức đó sai và kết hợp với các giả thiết đó suy ra điều vô lý, điều vô lý cần thiết điều trái với giả thiết, cần thiết điều trái ngược nhau. Từ đó suy ra bất đẳng thức cần chứng minh luôn đúng

2) Giả sử ta phản chứng minh luận đề "G $\Rightarrow$ K"
phản đề toán mệnh đề cho ta :

Như vậy để phản chứng luận đề ta giả định tất cả giả thiết của luận đề với phản chứng kết luận của nó.

Ta thường dùng 5 hình thức chứng minh phản chứng sau :

A - Định mệnh đề phản đề : $\bar{K} \Rightarrow \bar{G}$

B - Phản chứng ngược suy trái giả thiết :

- C - Phñ ®Þnh r¸i suy tr¸i víi ®iÒu ®óng
D - Phñ ®Þnh r¸i suy ra 2 ®iÒu tr¸i ng¸c nhau
E - Phñ ®Þnh r¸i suy ra kÕt luËn :

VÝ d¹ 1:

Cho ba sè a, b, c th¸a m·n $a + b + c > 0$, $ab + bc + ac > 0$, $abc > 0$

Chøng minh r»ng $a > 0$, $b > 0$, $c > 0$

Gi¶i :

Gi¶i sè $a \leq 0$ th× t $abc > 0 \Rightarrow a \neq 0$ do ®¸ ã $a < 0$

Mµ $abc > 0$ vµ $a < 0 \Rightarrow cb < 0$

T $ab + bc + ca > 0 \Rightarrow a(b + c) > -bc > 0$

$\forall x$ $a < 0$ mµ $a(b + c) > 0 \Rightarrow b + c < 0$

$a < 0$ vµ $b + c < 0 \Rightarrow a + b + c < 0$ tr¸i gi¶i thiÕt $a + b + c > 0$

Vÿy $a > 0$ t¬ng tù ta c¸ $b > 0$, $c > 0$

VÝ d¹ 2:

Cho 4 sè a, b, c, d th¸a m·n ®iÒu kiÖn

$ac \geq 2.(b + d)$. Chøng minh r»ng c¸ Ýt nhÊt mét trong c¸c bÊt ®¹ng thøc sau l¹

sai:

$$a^2 < 4b, \quad c^2 < 4d$$

Gi¶i :

Gi¶i sè 2 bÊt ®¹ng thøc : $a^2 < 4b$, $c^2 < 4d$ ®Òu ®óng khi ®¸ céng c¸c vÕ ta ®¸c

$$a^2 + c^2 < 4(b + d) \quad (1)$$

Theo gi¶i thiÕt ta c¸ $4(b + d) \leq 2ac$ (2)

T (1) vµ (2) $\Rightarrow a^2 + c^2 < 2ac$ hay $(a - c)^2 < 0$ (v« lý)

Vÿy trong 2 bÊt ®¹ng thøc $a^2 < 4b$ vµ $c^2 < 4d$ c¸ Ýt nhÊt mét c¸c bÊt ®¹ng thøc sai

VÝ d¹ 3:

Cho $x, y, z > 0$ vµ $xyz = 1$. Chøng minh r»ng

NÕu $x + y + z > \frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z}$ th× c¸ mét trong ba sè nµy l¸n h¬n 1

Gi¶i :

Ta c¸ $(x-1).(y-1).(z-1) = xyz - xy - yz + x + y + z - 1$

$$= x + y + z - \left(\frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z}\right) \quad \forall x, y, z = 1$$

theo gi¶i thiÕt $x + y + z > \frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z}$

n¸n $(x-1).(y-1).(z-1) > 0$

Trong ba sè $x-1$, $y-1$, $z-1$ chØ c¸ mét sè d¬ng

ThÊt vÿy nÕu c¸ ba sè d¬ng th× $x, y, z > 1 \Rightarrow xyz > 1$ (tr¸i gi¶i thiÕt)

Cßn nÕu 2 trong 3 sè ®¸ d¬ng th× $(x-1).(y-1).(z-1) < 0$ (v« lý)

Vÿy c¸ mét vµ chØ mét trong ba sè x, y, z l¸n h¬n 1

PhÇn iii : c,c bµi tËp n©ng cao

1/đĩng ®Pnh nghÜa

1) Cho $abc = 1$ vµ $a^3 > 36$. . Chøng minh r»ng $\frac{a^2}{3} + b^2 + c^2 > ab + bc + ac$

Gi¶i

Ta cã hiÖu: $\frac{a^2}{3} + b^2 + c^2 - ab - bc - ac$

$$= \frac{a^2}{4} + \frac{a^2}{12} + b^2 + c^2 - ab - bc - ac$$

$$= \left(\frac{a^2}{4} + b^2 + c^2 - ab - ac + 2bc \right) + \frac{a^2}{12} - 3bc$$

$$= \left(\frac{a}{2} - b - c \right)^2 + \frac{a^3 - 36abc}{12a}$$

$$= \left(\frac{a}{2} - b - c \right)^2 + \frac{a^3 - 36abc}{12a} > 0 \quad (\text{vì } abc=1 \text{ vµ } a^3 > 36 \text{ nên } a > 0)$$

VËy : $\frac{a^2}{3} + b^2 + c^2 > ab + bc + ac$ §iÖu ph¶i chøng minh

2) Chøng minh r»ng

a) $x^4 + y^4 + z^4 + 1 \geq 2x(xy^2 - x + z + 1)$

b) vớ m¶i sè thùc a, b, c ta cã

$$a^2 + 5b^2 - 4ab + 2a - 6b + 3 > 0$$

c) $a^2 + 2b^2 - 2ab + 2a - 4b + 2 \geq 0$

Giải:

a) Xét hiều

$$\begin{aligned} H &= x^4 + y^4 + z^2 + 1 - 2x^2y^2 + 2x^2 - 2xz - 2x \\ &= (x^2 - y^2)^2 + (x - z)^2 + (x - 1)^2 \end{aligned}$$

$H \geq 0$ ta cần điều phải chứng minh

b) Với tr, i cần thó vi

$$H = (a - 2b + 1)^2 + (b - 1)^2 + 1$$

$\Rightarrow H > 0$ ta cần điều phải chứng minh

c) với tr, i cần thó vi

$$H = (a - b + 1)^2 + (b - 1)^2$$

$\Rightarrow H \geq 0$ ta cần điều phải chứng minh

li / Dạng bi Đn Đ ai t ng Đ ng

1) Cho $x > y$ và $xy = 1$. Chứng minh rằng

$$\frac{(x^2 + y^2)^2}{(x - y)^2} \geq 8$$

Giải:

Ta cần $x^2 + y^2 = (x - y)^2 + 2xy = (x - y)^2 + 2$ (vì $xy = 1$)

$$\Rightarrow (x^2 + y^2)^2 = (x - y)^4 + 4(x - y)^2 + 4$$

Do Đ BĐT cần chứng minh t

$$(x - y)^4 + 4(x - y)^2 + 4 \geq 8(x - y)^2$$

$$\Leftrightarrow (x - y)^4 - 4(x - y)^2 + 4 \geq 0$$

$$\Leftrightarrow [(x - y)^2 - 2]^2 \geq 0$$

BĐT cuối Đng nân ta cần điều phải chứng minh

2) Cho $xy \geq 1$. Chứng minh rằng

$$\frac{1}{1+x^2} + \frac{1}{1+y^2} \geq \frac{2}{1+xy}$$

Giải:

$$\text{Ta cần } \frac{1}{1+x^2} + \frac{1}{1+y^2} \geq \frac{2}{1+xy}$$

$$\Leftrightarrow \left(\frac{1}{1+x^2} - \frac{1}{1+y^2} \right) + \left(\frac{1}{1+y^2} - \frac{1}{1+xy} \right) \geq 0$$

$$\Leftrightarrow \frac{xy - x^2}{(1+x^2)(1+xy)} + \frac{xy - y^2}{(1+y^2)(1+xy)} \geq 0$$

$$\Leftrightarrow \frac{x(y-x)}{(1+x^2)(1+xy)} + \frac{y(x-y)}{(1+y^2)(1+xy)} \geq 0$$

$$\Leftrightarrow \frac{(y-x)^2(xy-1)}{(1+x^2)(1+y^2)(1+xy)} \geq 0$$

BĐT cuối này đúng do $xy > 1$. Vậy ta cần điều phải chứng minh

iii / dùng bất đẳng thức phổ

1) Cho a, b, c là các số thực và $a + b + c = 1$

Chứng minh rằng $a^2 + b^2 + c^2 \geq \frac{1}{3}$

Giải :

Áp dụng BĐT Bunhiacopski cho 3 số $(1, 1, 1)$ và (a, b, c)

Ta cần $(1.a + 1.b + 1.c)^2 \leq (1+1+1)(a^2 + b^2 + c^2)$

$$\Leftrightarrow (a+b+c)^2 \leq 3(a^2 + b^2 + c^2)$$

$$\Leftrightarrow a^2 + b^2 + c^2 \geq \frac{1}{3} \quad (\text{vì } a+b+c=1) \quad (\text{QPCM})$$

2) Cho a, b, c là các số dương

Chứng minh rằng $(a+b+c)\left(\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c}\right) \geq 9 \quad (1)$

Giải :

$$(1) \Leftrightarrow 1 + \frac{a}{b} + \frac{a}{c} + \frac{b}{a} + 1 + \frac{b}{c} + \frac{c}{a} + \frac{c}{b} + 1 \geq 9$$

$$\Leftrightarrow 3 + \left(\frac{a}{b} + \frac{b}{a}\right) + \left(\frac{a}{c} + \frac{c}{a}\right) + \left(\frac{b}{c} + \frac{c}{b}\right) \geq 9$$

Áp dụng BĐT phổ $\frac{x}{y} + \frac{y}{x} \geq 2$ với $x, y > 0$

Ta cần BĐT cuối cũng luôn đúng

$$\text{Vậy } (a+b+c)\left(\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c}\right) \geq 9 \quad (\text{QPCM})$$

iv / dùng phương pháp bất đẳng thức Cauchy

1) Cho $0 < a, b, c < 1$. Chứng minh rằng :

$$2a^3 + 2b^3 + 2c^3 < 3 + a^2b + b^2c + c^2a$$

Giải :

$$\text{Do } a < 1 \Rightarrow a^2 < 1 \text{ và } b < 1 \\ \text{Nên } (1 - a^2)(1 - b^2) > 0 \Rightarrow 1 + a^2b - a^2 - b > 0$$

$$\text{Hay } 1 + a^2b > a^2 + b \quad (1)$$

$$\text{Mặt khác } 0 < a, b < 1 \Rightarrow a^2 > a^3 ; \quad b > b^3 \\ \Rightarrow 1 + a^2 > a^3 + b^3$$

$$\text{Vậy } a^3 + b^3 < 1 + a^2b$$

Tương tự ta có

$$b^3 + c^3 < 1 + b^2c$$

$$a^3 + c^3 < 1 + c^2a$$

$$\Rightarrow 2a^3 + 2b^3 + 2c^3 < 3 + a^2b + b^2c + c^2a \quad (\text{®pcm})$$

2) So sánh 31^{11} và 17^{14}

Giải:

$$\text{Ta thấy } 31^{11} < 32^{11} = (2^5)^{11} = 2^{55} < 2^{56}$$

$$\text{Mặt khác } 2^{56} = 2^{4 \cdot 14} = (2^4)^{14} = 16^{14} < 17^{14}$$

$$\text{Vậy } 31^{11} < 17^{14} \quad (\text{®pcm})$$

V/ dùng tính chất tØ sè

1) Cho $a, b, c, d > 0$. Chứng minh rằng:

$$2 < \frac{a+b}{a+b+c} + \frac{b+c}{b+c+d} + \frac{c+d}{c+d+a} + \frac{d+a}{d+a+b} < 3$$

Giải:

$\forall x, a, b, c, d > 0$ nên ta có

$$\frac{a+b}{a+b+c+d} < \frac{a+b}{a+b+c} < \frac{a+b+d}{a+b+c+d} \quad (1)$$

$$\frac{b+c}{a+b+c+d} < \frac{b+c}{b+c+d} < \frac{b+c+a}{a+b+c+d} \quad (2)$$

$$\frac{d+a}{a+b+c+d} < \frac{d+a}{d+a+b} < \frac{d+a+c}{a+b+c+d} \quad (3)$$

Cộng các vế của 4 bất ®½ng thức trên ta có:

$$2 < \frac{a+b}{a+b+c} + \frac{b+c}{b+c+d} + \frac{c+d}{c+d+a} + \frac{d+a}{d+a+b} < 3 \quad (\text{®pcm})$$

2) Cho a, b, c lµ sè ®o ba c¹nh tam gi¸c

Chứng minh rằng

$$1 < \frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} < 2$$

Giải:

$\forall x, a, b, c$ lµ sè ®o ba c¹nh của tam gi¸c nên ta có $a, b, c > 0$

$$\forall x, a < b+c ; \quad b < a+c ; \quad c < a+b$$

$$\text{Tõ (1)} \Rightarrow \frac{a}{b+c} < \frac{a+a}{a+b+c} = \frac{2a}{a+b+c}$$

$$\text{Mặt khác } \frac{a}{b+c} > \frac{a}{a+b+c}$$

$$\text{Vậy ta có } \frac{a}{a+b+c} < \frac{a}{b+c} < \frac{2a}{a+b+c} \quad \text{Tương tự ta có } \frac{b}{a+b+c} < \frac{b}{a+c} < \frac{2b}{a+b+c}$$

$$\frac{c}{a+b+c} < \frac{c}{b+a} < \frac{2c}{a+b+c}$$

Cộng tổng vế ba bất đẳng thức trên ta có :

$$1 < \frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} < 2 \quad (\text{pcm})$$

V/ phương pháp luận thứ :

1) Chứng minh BĐT sau :

$$\text{a) } \frac{1}{1.3} + \frac{1}{3.5} + \dots + \frac{1}{(2n-1).(2n+1)} < \frac{1}{2}$$

$$\text{b) } 1 + \frac{1}{1.2} + \frac{1}{1.2.3} + \dots + \frac{1}{1.2.3 \dots n} < 2$$

Giải :

a) Ta có

$$\frac{1}{(2n-1).(2n+1)} = \frac{1}{2} \cdot \frac{(2k+1) - (2k-1)}{(2k-1).(2k+1)} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{2k-1} - \frac{1}{2k+1} \right)$$

Cho n chạy từ 1 đến k. Sau đó cộng lại ta có

$$\frac{1}{1.3} + \frac{1}{3.5} + \dots + \frac{1}{(2n-1).(2n+1)} = \frac{1}{2} \cdot \left(1 - \frac{2}{2n+1} \right) < \frac{1}{2} \quad (\text{pcm})$$

b) Ta có

$$1 + \frac{1}{1.2} + \frac{1}{1.2.3} + \dots + \frac{1}{1.2.3 \dots n} < 1 + \frac{1}{1.2} + \frac{1}{1.2.3} + \dots + \frac{1}{(n-1).n}$$

$$< 1 + \left(1 - \frac{1}{2} \right) + \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{3} \right) + \dots + \left(\frac{1}{n-1} - \frac{1}{n} \right) < 2 - \frac{1}{n} < 2 \quad (\text{pcm})$$

PhCn iv :  ng  ng c n b t    ng th c

1/   ng b t    ng th c    m cc tr 

L  

- N   $f(x) \geq A$ th  $f(x)$ c  gi , tr  nh  nh t l  A

- N   $f(x) \leq B$ th  $f(x)$ c  gi , tr  l n nh t l  B

V      1 :

T m gi , tr  nh  nh t c n :

$$T = |x-1| + |x-2| + |x-3| + |x-4|$$

Giải :

$$\text{Ta c  } |x-1| + |x-4| = |x-1| + |4-x| \geq |x-1+4-x| = 3 \quad (1)$$

$$\text{V  } |x-2| + |x-3| = |x-2| + |3-x| \geq |x-2+3-x| = 1 \quad (2)$$

$$\text{Vậy } T = |x-1| + |x-2| + |x-3| + |x-4| \geq 1+3 = 4$$

Ta c  t  (1) $\Rightarrow$   u b ng x y ra khi $1 \leq x \leq 4$

(2) $\Rightarrow$   u b ng x y ra khi $2 \leq x \leq 3$

Vậy T c  gi , trị nh  nh t l  4 khi $2 \leq x \leq 3$

V      2 :

T m gi , tr  l n nh t c n

$$S = xyz.(x+y).(y+z).(z+x) \quad \text{với } x,y,z > 0 \quad \text{v  } x+y+z = 1$$

Giải :

$\forall x,y,z > 0$,  p   ng B T Côsi ta c 

$$x + y + z \geq 3\sqrt[3]{xyz}$$

$$\Rightarrow \sqrt[3]{xyz} \leq \frac{1}{3} \Rightarrow xyz \leq \frac{1}{27}$$

 p   ng b t    ng th c Côsi cho $x+y$; $y+z$; $x+z$ ta c 

$$(x+y).(y+z).(z+x) \geq 3\sqrt[3]{(x+y).(y+z).(x+z)}$$

$$\Rightarrow 2 \geq 3\sqrt[3]{(x+y).(y+z).(z+x)}$$

  u b ng x y ra khi $x=y=z=\frac{1}{3}$

$$\text{Vậy } S \leq \frac{8}{27} \cdot \frac{1}{27} = \frac{8}{729}$$

Vậy S c  gi , trị l n nhất là $\frac{8}{729}$ khi $x=y=z=\frac{1}{3}$

V      3 : Cho $xy+yz+zx = 1$

T m gi , tr  nh  nh t c n $x^4 + y^4 + z^4$

Giải :

 p   ng B T Bunhiac pski cho 6 s  (x,y,z) ; (x,y,z)

$$\text{Ta c  } (xy + yz + zx)^2 \leq (x^2 + y^2 + z^2)^2$$

$$\Rightarrow 1 \leq (x^2 + y^2 + z^2)^2 \quad (1)$$

Áp   ng B T Bunhiac pski cho (x^2, y^2, z^2) v  $(1,1,1)$

Ta cần $(x^2 + y^2 + z^2)^2 \leq (1^2 + 1^2 + 1^2)(x^4 + y^4 + z^4)$
 $\rightarrow (x^2 + y^2 + z^2)^2 \leq 3(x^4 + y^4 + z^4)$

Tổ (1) và (2) $\Rightarrow 1 \leq 3(x^4 + y^4 + z^4)$
 $\Rightarrow x^4 + y^4 + z^4 \leq \frac{1}{3}$

Vậy $x^4 + y^4 + z^4$ cần giá trị nhỏ nhất là $\frac{1}{3}$ khi $x=y=z=\pm\frac{\sqrt{3}}{3}$

VÍ DỤ 4 :

Trong tam giác vuông cân cạnh huyền , tam giác vuông nhọn cần diện tích lớn nhất

Giải :

Gọi cạnh huyền của tam giác là $2a$

Áp dụng công thức cạnh huyền là h

Hình chiếu của cạnh góc vuông lên cạnh huyền là x, y

Ta cần $S = \frac{1}{2} \cdot (x + y) \cdot h = a \cdot h = a \cdot \sqrt{h^2} = a \cdot \sqrt{xy}$

Vì a không đổi nên $x + y = 2a$

Vậy S lớn nhất khi $x \cdot y$ lớn nhất $\Leftrightarrow x = y$

Vậy trong các tam giác cân cạnh huyền thì tam giác vuông cân cần diện tích lớn nhất

VÝ DÔ 1 :

Gi¶i ph¬ng tr¬nh sau

$$4\sqrt{3x^2+6x+19} + \sqrt{5x^2+10x+14} = 4 - 2x - x^2$$

Gi¶i :

Ta c¶ $3x^2 + 6x + 19 = 3.(x^2 + 2x + 1) + 16$

$$= 3.(x+1)^2 + 16 \geq 16$$

$$5x^2 + 10x + 14 = 5.(x+1)^2 + 9 \geq 9$$

V¶y $4\sqrt{3x^2+6x+19} + \sqrt{5x^2+10x+14} \geq 2+3=5$

Đ¶u (=) x¶y ra khi $x+1 = 0 \Rightarrow x = -1$

V¶y $4\sqrt{3x^2+6x+19} + \sqrt{5x^2+10x+14} = 4 - 2x - x^2$ khi $x = -1$

V¶y ph¬ng tr¬nh c¶ nghiÖm duy nh¶t $x = -1$ **VÝ DÔ 2 :**

Gi¶i ph¬ng tr¬nh

$$x + \sqrt{2 - x^2} = 4y^2 + 4y + 3$$

Gi¶i :

,p đ¶ng B¶T BunhiaC¶pski ta c¶ :

$$x + \sqrt{2 - x^2} \leq \sqrt{1^2 + 1^2} \cdot \sqrt{x^2 + (2 - x^2)} \leq \sqrt{2} \cdot \sqrt{2} = 2$$

Đ¶u (=) x¶y ra khi $x = 1$

M¶t kh¶c $4y^2 + 4y + 3 = (2y+1)^2 + 2 \geq 2$

Đ¶u (=) x¶y ra khi $y = -\frac{1}{2}$

V¶y $x + \sqrt{2 - x^2} = 4y^2 + 4y + 3 = 2$ khi $x = 1$ v¶ $y = -\frac{1}{2}$

V¶y nghiÖm c¶ ph¬ng tr¬nh l¶ $\begin{cases} x = 1 \\ y = -\frac{1}{2} \end{cases}$

VÝ DÔ 3 :

Gi¶i h¶ ph¬ng tr¬nh sau:

$$\begin{cases} x + y + z = 1 \\ x^4 + y^4 + z^4 = xyz \end{cases}$$

Gi¶i : ,p đ¶ng B¶T C¶si ta c¶

$$\begin{aligned} x^4 + y^4 + z^4 &= \frac{x^4 + y^4}{2} + \frac{y^4 + z^4}{2} + \frac{z^4 + x^4}{2} \\ &\geq x^2y^2 + y^2z^2 + z^2x^2 \\ &\geq \frac{x^2y^2 + y^2z^2}{2} + \frac{z^2y^2 + z^2z^2}{2} + \frac{x^2z^2 + y^2x^2}{2} \end{aligned}$$

$$\geq y^2xz + z^2xy + x^2yz$$

$$\geq xyz.(x + y + z)$$

$\forall x + y + z = 1$)

Nên $x^4 + y^4 + z^4 \geq xyz$

Đều ($\Rightarrow$) xảy ra khi $x = y = z = \frac{1}{3}$

Vậy $\begin{cases} x + y + z = 1 \\ x^4 + y^4 + z^4 = xyz \end{cases}$ cả nghiệm $x = y = z = \frac{1}{3}$

VÍ DỤ 4 : Giải hệ phương trình sau

$$\begin{cases} |xy - 4| = 8 - y^2 & (1) \\ xy = 2 + x^2 & (2) \end{cases}$$

Từ phương trình (1) $\Rightarrow 8 - y^2 \geq 0$ hay $|y| \leq \sqrt{8}$

Từ phương trình (2) $\Rightarrow x^2 + 2 = |x| \cdot |y| \leq 2\sqrt{2}|x|$

$$\Rightarrow x^2 - 2\sqrt{2}|x| + \sqrt{2}^2 \leq 0$$

$$\Rightarrow (|x| - \sqrt{2})^2 \leq 0$$

$$\Rightarrow |x| = \sqrt{2}$$

$$\Rightarrow x = \pm\sqrt{2}$$

Nếu $x = \sqrt{2}$ thì $y = 2\sqrt{2}$

Nếu $x = -\sqrt{2}$ thì $y = -2\sqrt{2}$

Vậy hệ phương trình cả nghiệm $\begin{cases} x = \sqrt{2} \\ y = -\sqrt{2} \end{cases} \vee \begin{cases} x = 2\sqrt{2} \\ y = -2\sqrt{2} \end{cases}$

lời/ đing B.đ.t © Ó gi¶i ph¬ng tr×nh nghiÖm nguyªn

1) T×m c¸c sè nguyªn x,y,z tho¶ m·n

$$x^2 + y^2 + z^2 \leq xy + 3y + 2z - 3$$

Giải:

$\forall x, y, z$ là các số nguyên n

$$x^2 + y^2 + z^2 \leq xy + 3y + 2z - 3$$

$$\Leftrightarrow x^2 + y^2 + z^2 - xy - 3y - 2z + 3 \leq 0$$

$$\Leftrightarrow \left(x^2 - xy + \frac{y^2}{4} \right) + \left(\frac{3y^2}{4} - 3y + 3 \right) + (z^2 - 2z + 1) \leq 0$$

$$\Leftrightarrow \left(x - \frac{y}{2} \right)^2 + 3 \left(\frac{y}{2} - 1 \right)^2 + (z - 1)^2 \leq 0 \quad (*)$$

$$\text{M} \quad \left(x - \frac{y}{2} \right)^2 + 3 \left(\frac{y}{2} - 1 \right)^2 + (z - 1)^2 \geq 0 \quad \forall x, y \in \mathbb{R}$$

$$\Leftrightarrow \left(x - \frac{y}{2} \right)^2 + 3 \left(\frac{y}{2} - 1 \right)^2 + (z - 1)^2 = 0$$

$$\Leftrightarrow \begin{cases} x - \frac{y}{2} = 0 \\ \frac{y}{2} - 1 = 0 \\ z - 1 = 0 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} x = 1 \\ y = 2 \\ z = 1 \end{cases}$$

$$\text{C} \text{ các } x, y, z \text{ phải thỏa mãn } \begin{cases} x = 1 \\ y = 2 \\ z = 1 \end{cases}$$

VÍ DỤ 2:

Tìm nghiệm nguyên dương của phương trình

$$\frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} = 2$$

Giải:

Khả năng một tính chất của ta gọi là $x \geq y \geq z$

$$\text{Ta có } 2 = \frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} \leq \frac{3}{z} \Rightarrow 2z \leq 3$$

Mà z nguyên dương vậy $z = 1$

$$\text{Thay } z = 1 \text{ vào phương trình ta có } \frac{1}{x} + \frac{1}{y} = 1$$

$$\text{Theo giả thiết } x \geq y \text{ nên } 1 = \frac{1}{x} + \frac{1}{y} \leq \frac{1}{y} \Rightarrow y \leq 2 \text{ mà } y \text{ nguyên dương}$$

Nên $y = 1$ hoặc $y = 2$

Với $y = 1$ khả năng thích hợp

Với $y = 2$ ta có $x = 2$

Vậy $(2, 2, 1)$ là một nghiệm của phương trình

Hoặc với các số nguyên ta có các nghiệm của phương trình

là $(2, 2, 1)$; $(2, 1, 2)$; $(1, 2, 2)$

VÝ dồ 3 :

Tìm c, c cÆp sè nguyªn tho¶ m·n ph·ng tr×nh

$$\sqrt{x+\sqrt{x}}=y \quad (*)$$

Gi¶i :

(*) V¶i $x < 0$, $y < 0$ th× ph·ng tr×nh kh«ng cã ngh¶a

(*) V¶i $x > 0$, $y > 0$

$$\text{Ta cã } \sqrt{x+\sqrt{x}}=y \Leftrightarrow x+\sqrt{x}=y^2$$

$$\Leftrightarrow \sqrt{x}=y^2-x>0$$

§Æt $\sqrt{x}=k$ (k nguyªn d·ng v× x nguyªn d·ng)

$$\text{Ta cã } k.(k+1)=y^2$$

$$\text{Nhng } k^2 < k(k+1) < (k+1)^2$$

$$\Rightarrow k < y < k+1$$

Mµ gi÷a k vµ k+1 lµ hai sè nguyªn d·ng liªn tiÕp kh«ng t¶n t¶i mét sè nguyªn d·ng nµo c¶

Nªn kh«ng cã cÆp sè nguyªn d·ng nµo tho¶ m·n ph·ng tr×nh .

V¶y ph·ng tr×nh cã nghiÖm duy nhÊt lµ : $\begin{cases} x=0 \\ y=0 \end{cases}$

T¶i liÖu tham kh¶o

1- to·n n©ng cao vµ c, c chuyªn ®Ò ®¶i sè 8

-nxb gi¶o dõc 8 - 6 - 1998

T, c gi¶i : NguyÔn Ngãc §¹m - NguyÔn ViÕt H¶i - Vò D·ng Thôy

2- to·n n©ng cao cho hãc sinh - ®¶i sè 10

-nxb §¶i hãc quòc gia hµ n¶i - 1998

T₂c gi₁ : Phan Duy Kh₁i

3 - to₂n b₁ai d₁ing h₁ac sinh $\mathbb{R}^1$ i s₂e 9

-nh₁u xu₁Êt b₁ñn h₁u n₁éi

T₂c gi₁ : V₁o H÷u B×nh - T«n Th©n - §ç Quang ThiÒu

4 - s₂ch gi₁o khoa $\mathbb{R}^1$ i s₂e 8,9,10

-nxb gi₁o d₁oc - 1998

5 - to₂n n©ng cao $\mathbb{R}^1$ i s₂e 279 b₁ui to₂n ch₁an l₁ac

-nh₁u xu₁Êt b₁ñn tr₁i - 1995

T₂c gi₁ : V₁a §¹i Mau

6 - Gi₁o tr×nh $\mathbb{R}^1$ i s₂e s↯ cÊp trêng $\mathbb{R}^1$ hsp i - h₁u n₁éi

-----&&&-----